

การมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์ผืนป่า กรณีศึกษาป่าชุมชนบ้านเนินสมบัติ
ตำบลจรเข้สามพัน อำเภออุทุมพร จังหวัดสุพรรณบุรี
Community Involvement in Forest Conservation A Case Study of the
Community Forest in Ban Noen Sombat Chorakhesamphan
Sub-district, U Thong District, Suphan Buri Province

อนุกุล รัชตวงษ์

Anukool Ratchatawong

ส่วนการศึกษา เทศบาลตำบลจรเข้สามพัน อำเภออุทุมพร จังหวัดสุพรรณบุรี

Educational Section, Chorakhesamphan Subdirtrict Municipality,

U Thong District, Suphan Buri Province

E-mail: prakob.ratchata@gmail.com

Received: March 06, 2024; Revised: April 20, 2024; Accepted: April 24, 2024

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ดังนี้ (1) เพื่อศึกษาการดำเนินงานและการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์ผืนป่าของป่าชุมชนบ้านเนินสมบัติ และ (2) เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์ผืนป่าของป่าชุมชนบ้านเนินสมบัติ จากผลการศึกษา พบว่า ประชาชนในชุมชนส่วนใหญ่ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี ทั้งในด้านการเสนอปัญหาที่พบ เสนอแนวทางการแก้ไขและพัฒนา ร่วมกัน ตัดสินใจแนวทางการดำเนินงานร่วมกันเพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ มีการร่วมติดตามการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง ส่วนปัญหาและอุปสรรคจากทำกิจกรรมด้านการจัดการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติป่าไม้ พบว่า (1) งบประมาณในการดำเนินงานบริหาร จัดการไม่เพียงพอ (2) ปัญหาเรื่องการขาดการประชุมร่วมกันในแต่ละครั้ง เหตุเพราะภาระหน้าที่ของคณะทำงานในแต่ละคน (3) ปัญหาการขาดแกนนำรุ่นที่สองและรุ่นต่อไป และ (4) รายได้จากการดำเนินกิจกรรมเพื่อสนับสนุนงานจิตอาสาของคณะทำงานยังมีไม่เพียงพอ ในส่วนข้อเสนอแนะมีดังนี้ (1) ภาครัฐควรจัดหาช่องทางการตลาด และสนับสนุนการตั้งกลุ่มการสร้างผลิตภัณฑ์จากแหล่งทรัพยากรธรรมชาติในชุมชน และการท่องเที่ยวในพื้นที่ของชุมชน (2) ภาครัฐควรสนับสนุน และเผยแพร่แนวทางการจัดการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และ (3) ภาครัฐ ควรมีการประชาสัมพันธ์ ธรรมรงค์ การจัดการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติป่าไม้ในชุมชนอย่างต่อเนื่อง

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วม, ชุมชน, การอนุรักษ์ผืนป่า

Abstract

This article has the following objectives: (1) To study the operations and community participation in conserving the forest areas of the community at Nern Sam Bat village, and (2) To examine the problems and obstacles faced by the community in participating in

the conservation of the forest areas at Nern Sam Bat village. From the study, it was found that the majority of the community members actively collaborate, both in presenting identified issues and suggesting solutions, as well as collectively deciding on the course of action for efficient operation. Continuous monitoring of the ongoing activities is maintained. Regarding problems and obstacles arising from conservation activities, it was identified that (1) the budget for management and administration is insufficient, (2) the lack of regular meetings due to individual workload responsibilities, (3) the absence of second and subsequent leadership generations, and (4) inadequate income from volunteer activities to support the working group. Recommendations include: (1) the government should create marketing channels and support the establishment of groups producing products from local natural resources and community tourism; (2) the government should support and disseminate conservation management guidelines; and (3) the government should engage in continuous public relations, advocacy, and management of forest conservation resources in the community.

Keywords: participation, community, forest conservation.

บทนำ

การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ เป็นเรื่องสำคัญที่ประชาชนทุกคนต้องมีส่วนร่วมรับผิดชอบร่วมกัน ต่อการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติในชุมชนของตน การรวมตัวกันของคนในชุมชนจึงเป็น แนวความคิดที่มีรากฐานมาจากแนวคิดของระบอบประชาธิปไตย เป็นกระแสของความคิดที่ทำให้ผู้คนใน ชุมชน ตระหนักดีว่าการดำเนินกิจการใดๆ ก็ตาม ผู้ที่ได้รับผลกระทบและมีส่วนได้เสียควรเป็นผู้มีโอกาส ได้แสดงความคิดเห็นและเสนอแนะความคิด ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับปี 2560 มาตราที่ 47 และ 50 ที่กำหนดสิทธิและหน้าที่ของปวงชนชาวไทยต่อการมีส่วนร่วมกัน อนุรักษ์ ป่าไม้ หรือส่งเสริมภูมิปัญญา ศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม และจารีตประเพณีอันดีงามทั้งของท้องถิ่นและ ของชาติ (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับปี 2560, 2560)

ตำบลจรเข้สามพัน อำเภอกู่ทอง จังหวัดสุพรรณบุรี เป็นพื้นที่หนึ่งที่มีความหลากหลายทาง ธรรมชาติทั้งด้านทรัพยากรป่าไม้ แม่น้ำ รวมทั้งศิลปวัฒนธรรม โบราณวัตถุ โบราณสถาน และชาติพันธุ์ที่ เป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น ประชาชนในพื้นที่จึงมีความตื่นตัวที่จะร่วมกันรักษา ป่าไม้ และพัฒนา สิ่งต่างๆ เหล่านี้ให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชน โดยจัดตั้งกลุ่ม ในรูปแบบของชมรม วิชากิจชุมชน และสภาองค์กร ชุมชนตำบลจรเข้สามพัน ซึ่งได้รับความร่วมมือและสนับสนุนจากคนในชุมชน เอกชน หน่วยงานต่างๆ ของภาครัฐ โดยเฉพาะในส่วนของภาครัฐ รัฐธรรมนูญกำหนดให้รัฐต้องส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชน ชุมชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้ใช้สิทธิและมีส่วนร่วมในการดำเนินการอนุรักษ์ ป่าไม้ และ ส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมและจารีตประเพณีอันดีงามของท้องถิ่นและ ของชาติ และจัดให้มีพื้นที่สาธารณะสำหรับกิจกรรมที่เกี่ยวข้อง(มาตรา 57(1))

ในส่วนของ การให้ประชาชนมีส่วนร่วมต่อทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม รัฐธรรมนูญ กำหนดให้รัฐต้องให้ประชาชนและชุมชนในท้องถิ่นที่เกี่ยวข้อง มีส่วนร่วมดำเนินการและได้รับประโยชน์ จากการดำเนินการอนุรักษ์ คุ้มครอง บำรุงรักษา ป่าไม้ บริหารจัดการ และใช้หรือจัดให้มีการใช้ประโยชน์ จากทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และความหลากหลายทางชีวภาพ ให้เกิดประโยชน์อย่างสมดุลและ ยั่งยืน (มาตรา 57(2)) ดังนั้น ในการดำเนินการใดของรัฐหรือที่รัฐจะอนุญาตให้ผู้ใดดำเนินการ ถ้าการ

นั้นอาจมีผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติ รัฐต้องดำเนินการให้มีการศึกษาและประเมินผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อมและสุขภาพของประชาชนหรือชุมชน และจัดให้มีการรับฟังความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้เสียและประชาชนและชุมชนที่เกี่ยวข้องก่อน (มาตรา 58)

ความหมายของ “การมีส่วนร่วมของประชาชน” (Public Participation)

เจมส์ แอล เครยัน (2551) ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชนว่า “เป็นกระบวนการที่รวบรวมเอาความห่วงกังวล ความต้องการและค่านิยมต่างๆ ของสาธารณชนไว้อยู่ในกระบวนการตัดสินใจของรัฐและเอกชน เป็นการสื่อสารสองทาง และเป็นการมีปฏิสัมพันธ์ที่มีเป้าหมายเพื่อการตัดสินใจที่ดีกว่าและที่ได้รับการสนับสนุนจากสาธารณชน”

คณิงนิจ ศรีบัวเอี่ยม และคณะ (2545) ให้ความหมายการมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง การกระจายโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมือง และการบริหารเกี่ยวกับการตัดสินใจในเรื่องต่างๆ รวมทั้ง การจัดสรรทรัพยากรของชุมชนและของชาติ ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตและความเป็นอยู่ของประชาชน โดยการให้ข้อมูล แสดงความคิดเห็น ให้คำแนะนำปรึกษา ร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติ รวมถึงลดจนการควบคุมโดยตรงจากประชาชน

ผศ.ดร.อรทัย ก๊กผล (2552) ให้ความหมายการมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง การที่องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น เปิดให้ประชาชนเข้าไปร่วมในการกำหนดกฎเกณฑ์ นโยบาย กระบวนการบริหารและการตัดสินใจของท้องถิ่น เพื่อประโยชน์ของประชาชนโดยส่วนรวมโดยแท้จริง ทั้งนี้ต้องอยู่บนพื้นฐานของการที่ประชาชนจะต้องมีอิสระทางความคิด มีความรู้ความสามารถในการกระทำ และมีความเต็มใจที่จะเข้าร่วมต่อกิจกรรมนั้นๆ

รศ.ดร.ธเรศ ศรีสถิตย์ (2560) ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง กระบวนการใดๆ ที่ให้ประชาชนมีส่วนในการตัดสินใจโดยตรงและมีการให้ ข้อมูลประกอบการพิจารณา กับประชาชนในการตัดสินใจอย่างเต็มที่

ฉะนั้น พอสรุปได้ว่า “การมีส่วนร่วมของประชาชน” หมายถึง กลุ่มประชาชน หรือกลุ่มคนในชุมชนรวมตัวเพื่อแสดงให้เห็นถึงความต้องการร่วม ความสนใจร่วม ที่จะบรรลุถึงเป้าหมายร่วมทางเศรษฐกิจและสังคมหรือการเมือง หรือการดำเนินการร่วมกันเพื่อให้เกิดอิทธิพลต่อรองอำนาจ ไม่ว่าจะ เป็นทางตรงหรือทางอ้อม เพื่อประโยชน์ของประชาชนโดยส่วนรวมโดยแท้จริง ทั้งนี้ต้องอยู่บนพื้นฐานของการที่ประชาชนจะต้องมีอิสระทางความคิด มีความรู้ความสามารถในการกระทำ และมีความเต็มใจที่จะเข้าร่วมต่อกิจกรรมนั้นๆ

ขั้นตอนของการมีส่วนร่วมของประชาชน

จากการศึกษาข้อมูลของขั้นตอนการมีส่วนร่วมของประชาชน จากผู้ทำการศึกษาหลายๆ ท่าน พอจะสรุปขั้นตอนของการมีส่วนร่วมของประชาชนได้ดังนี้

1. ร่วมคิด หมายถึง การที่ผู้เกี่ยวข้องในทุกระดับได้มีโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมประชุม พูดคุยหารือเกี่ยวกับปัญหาความต้องการ การวิเคราะห์ปัญหาสาเหตุของปัญหาแนวทางป้องกัน แก้ไขและวางแผนแก้ปัญหา ด้วยตัวของตนในชุมชนเอง

2. ร่วมตัดสินใจ หมายถึง เมื่อมีการปรึกษาหารือแล้วให้มีโอกาสเลือกตัดสินใจในทางเลือกตามที่เห็นว่าดีที่สุด เหมาะสมที่สุดเพื่อประโยชน์ต่อชุมชนส่วนรวม โดยอาศัยข้อมูลในการตัดสินใจ

3. ร่วมวางแผน หมายถึง การเข้าร่วมในการวางแผนงาน โครงการ กิจกรรมในการแก้ไขปัญหา ซึ่งอยู่บนพื้นฐานของข้อมูลที่ผ่านมาที่ผ่านการประมวลและวิเคราะห์แล้วโดยการเข้าร่วมวางแผนในกิจกรรม โครงการพัฒนาต่างๆ

4. ร่วมปฏิบัติ หมายถึง การเข้ามีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมตามแผนงานและโครงการ เพื่อบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ซึ่งสอดคล้องกับภูมิปัญญาชาวบ้าน ทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนในช่วงเวลาที่ กำหนด.

5. ร่วมประเมินผล หมายถึง การมีส่วนร่วมในการประเมินโครงการพัฒนาหรือกิจกรรมที่ได้ดำเนินการเสร็จสิ้น ตลอดจนการวิเคราะห์ถึงผลดี-ผลเสีย ปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงานว่าจะต้อง ปรับปรุงแก้ไขอย่างไร เพื่อให้สนองต่อชุมชนหรือค้นหาแนวทางที่จะปรับปรุงแก้ไขในการดำเนินงาน โครงการพัฒนาอื่นๆ ที่จะเกิดขึ้นต่อไป

รูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชน

United Nations, Department of International Economic and Social Affairs (1989: 9) อ้างถึงใน รัฐธรรมนูญ เวียงวิเศษ, นายพิพัฒน์ ประจัญสานต์ และอุดมพงษ์ เกศศรีพงษ์ศา (2560) และ นายสุธาวิ กลิ่นอุบล (2562) ได้รวบรวมรูปแบบของการมีส่วนร่วมไว้ 3 รูปแบบคือ

1) การมีส่วนร่วมแบบเป็นไปเอง (Spontaneous) เป็นโดยการอาสาสมัครหรือรวมตัวกันเอง ขึ้นมาเพื่อแก้ปัญหาของตนเอง โดยเป็นการกระทำที่มีได้รับความช่วยเหลือจากภายนอกซึ่งเป็นรูปแบบที่เป็นเป้าหมาย

2) การมีส่วนร่วม แบบชักนำ (Induced) เป็นการเข้าร่วมโดยความต้องการความเห็นชอบหรือ การสนับสนุนโดยรัฐบาล เป็นรูปแบบที่เป็นลักษณะทั่วไปของประเทศกำลังพัฒนา

3) การมีส่วนร่วมแบบบังคับ (Conceived) เป็นผู้มีส่วนร่วมภายใต้การดำเนินการตามนโยบาย ของรัฐบาลภายใต้การจัดการโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือโดยการบังคับโดยตรงรูปแบบนี้เป็นรูปแบบที่ ผู้กระทำได้รับผลในทันทีแต่จะไม่ได้ผลในระยะยาว จะมีผลเสียที่ไม่ได้รับการสนับสนุนจากชุมชนในที่สุด

นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์ (2537) ได้กล่าวถึงรูปแบบการมีส่วนร่วมแบ่งออกเป็น 3 ประการ คือ การมีส่วนร่วมโดยตรง (Direct Participation) โดยผ่านองค์กรจัดตั้งของประชาชน เช่น ชมรมหรือกลุ่ม ต่างๆ การมีส่วนร่วมโดยอ้อม (Indirect Participation) โดยผ่านองค์กรผู้แทนของประชาชน เช่น กรรมการหมู่บ้าน การมีส่วนร่วมโดยเปิดโอกาสให้โดยผ่านองค์กรผู้แทนที่ไม่ใช่ ผู้แทนของประชาชน (Non-representative) เช่น สถาบันหรือหน่วยงานที่เชิญชวนหรือเปิดโอกาสให้ ประชาชนเข้ามามีส่วน ร่วมเมื่อไรก็ได้ทุกเวลา

ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน

ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนานั้น ได้มีผู้เสนอแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับระดับ การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาไว้ในหลายลักษณะกล่าวคือ

สมาคมสาธารณสุขอเมริกัน (American public health association, 1983: 35) ได้ให้ ความหมายระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน ดังนี้

ระดับการตัดสินใจ คือ การที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการวางแผนและการจัดการกับกิจกรรม การพัฒนาด้วยตัวของเขาเอง

ระดับการร่วมมือ คือ การที่ประชาชนเข้ามาให้ความร่วมมือในแผนงานที่เริ่มโดยหน่วยงานภายนอก ซึ่งอาจต้องการความเสียสละจากประชาชนในด้านเวลา ทรัพย์สินและแรงงาน เพื่อช่วยให้โครงการประสบความสำเร็จ การมีส่วนร่วมในระดับนี้ เป็นการมีส่วนร่วมที่ถือได้ว่าอยู่ในระดับที่ยอมรับได้

ระดับการใช้ประโยชน์ คือ การที่ประชาชนยอมรับและได้ใช้ประโยชน์จากบริการที่วางโครงการไว้ให้เป็นการมีส่วนร่วมในระดับยอมรับบริการเท่านั้น

และสมาคมการมีส่วนร่วมของประชาชนระหว่างประเทศ (International Association for Public Participation (IAP2)) ซึ่งผู้เขียนใช้เป็นข้อมูลในการวิเคราะห์ ได้แบ่งระดับของการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็น 5 ระดับ ดังนี้

ระดับที่ 1 การให้ข้อมูลข่าวสาร (Inform) เป็นการมีส่วนร่วมของประชาชนในขั้นแรก และถือเป็นระดับที่สำคัญที่สุด เพราะเป็นก้าวแรกของการที่ภาคประชาสังคมเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าสู่กระบวนการมีส่วนร่วมในเรื่องต่างๆ วิธีการให้ข้อมูลสามารถใช้ช่องทางต่างๆ เช่น เอกสารสิ่งพิมพ์ การเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารผ่านทางสื่อต่างๆ การจัดนิทรรศการ จัดหมายข่าว การจัดงานแถลงข่าว การตีพิมพ์ และการให้ข้อมูลผ่านเว็บไซต์ เป็นต้น

ระดับที่ 2 การรับฟังความคิดเห็น (Consult) เป็นกระบวนการที่เปิดให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการให้ข้อมูลข้อเท็จจริงและความคิดเห็นเพื่อประกอบการตัดสินใจของหน่วยงานภาครัฐด้วยวิธีต่างๆ เช่น การรับฟังความคิดเห็น การจัดเวทีสาธารณะ การแสดงความคิดเห็นผ่านเว็บไซต์ เป็นต้น

ระดับที่ 3 การเกี่ยวข้อง (Involve) เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน หรือร่วมเสนอแนะแนวทางที่นำไปสู่การตัดสินใจ เพื่อสร้างความมั่นใจให้ประชาชนว่าข้อมูลความคิดเห็นและความต้องการของประชาชนจะถูกนำไปพิจารณาเป็นทางเลือกในการบริหารงานของภาครัฐ เช่น การประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อพิจารณาประเด็นนโยบายสาธารณะ ประชาพิจารณ์ การจัดตั้งคณะทำงานเพื่อเสนอแนะประเด็นนโยบาย เป็นต้น

ระดับที่ 4 ความร่วมมือ (Collaboration) เป็นการให้กลุ่มประชาชนผู้แทนภาคประชาสังคมมีส่วนร่วม โดยเป็นหุ้นส่วนกับภาครัฐในทุกขั้นตอนของการตัดสินใจ และมีการดำเนินกิจกรรมร่วมกันอย่างต่อเนื่อง เช่น คณะกรรมการที่มีฝ่ายประชาชนร่วมเป็นกรรมการ เป็นต้น

ระดับที่ 5 การเสริมอำนาจแก่ประชาชน (Empower) เป็นขั้นที่ให้บทบาทประชาชนในระดับสูงสุด โดยให้ประชาชนเป็นผู้ตัดสินใจ เช่น การลงประชามติในประเด็นสาธารณะต่างๆ โครงการกองทุนหมู่บ้านที่มอบอำนาจให้ประชาชนเป็นผู้ตัดสินใจทั้งหมด เป็นต้น

กรณีศึกษา การมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านจรเข้สามพัน ต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ในพื้นที่ป่าชุมชนบ้านเนินสมบัติ หมู่ 14 ตำบลจรเข้สามพัน อำเภออุ้มถ้อง จังหวัดสุพรรณบุรี

จุดเริ่มต้นของการรวมกลุ่มการมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านจรเข้สามพัน เกิดจากความรัก ความห่วงใยในผืนป่าของพื้นที่ รวมทั้งขนบธรรมเนียมประเพณีและวิถีชีวิตที่ปฏิบัติสืบต่อกันมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน แหล่งทรัพยากรธรรมชาติที่ชาวบ้านได้ใช้ประโยชน์ โดยเฉพาะเป็นแหล่งอาหารธรรมชาติ เช่น เห็ดโคน หน่อไม้รวก สมุนไพร เมื่อจำนวนประชากรเพิ่มมากขึ้น ตลอดจนการขยายตัวของเศรษฐกิจและการพัฒนาของเทคโนโลยี จึงเกิดปัญหาการใช้ทรัพยากรธรรมชาติตามมา โดยเฉพาะปัญหาพื้นที่ป่าถูกทำลาย ไม่ว่าจะเป็นการสัมปทานทำโรงโม่หินการลักลอบตัดไม้ ทำให้พื้นที่ป่าลดลงทุกๆ ปี เป็นเหตุให้ชาวบ้านรวมตัวกันจัดตั้งกลุ่มในรูปแบบชมรม วิสาหกิจชุมชน และสภาองค์กรชุมชน ตั้งแต่ปี พ.ศ.2558

เป็นต้นมา เพื่อใช้เป็นตัวขับเคลื่อนสร้างกิจกรรมการมีส่วนร่วมของชาวบ้าน ทำให้เกิดการตื่นรู้และเห็นถึงปัญหาที่จะเกิดขึ้นในอนาคต และได้เกิดการรวมตัวของชาวบ้านจัดตั้งกลุ่มต่างๆ ขึ้นมาดังนี้

1. สภาองค์กรชุมชนตำบลจรเข้สามพัน
2. วิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวลุ่มน้ำจรเข้สามพัน
3. วิสาหกิจชุมชนสวนกล้วยอยู่ทอง
4. วิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์ทุ่งทองยั่งยืน
5. ชมรมรักษ์ป่าหินงาม ลุ่มน้ำจรเข้สามพัน
6. กลุ่มตลาดชุมชนริมน้ำวัดโพธารามบ้านจรเข้สามพัน
7. กลุ่มสตรีแม่บ้านตำบลจรเข้สามพัน
8. คณะกรรมการป่าชุมชนทั้ง 4 โครงการ

กิจกรรมที่ได้ดำเนินการมาอย่างต่อเนื่องและเกิดเป็นผลงานที่สร้างความเปลี่ยนแปลงให้กับชุมชน ตั้งแต่ระดับตำบลไปจนถึงระดับประเทศ และกลุ่มต่างๆ เหล่านี้ เปรียบเสมือนเครือข่ายที่รวมแรงร่วมใจกันอนุรักษ์ผืนป่าของชุมชน โดยเฉพาะป่าผืนใหญ่ในพื้นที่บ้านเนินสมบัติ หมู่ 14 ตำบลจรเข้สามพัน ซึ่งมีพื้นที่ประมาณ 2 พันไร่ ภายใต้ชื่อ “โครงการป่าชุมชนบ้านเนินสมบัติ” และผลสืบเนื่องมาจากโครงการดังกล่าวเป็นผลให้ชาวบ้านพื้นที่ป่าใกล้เคียงได้ดำเนินการขอจัดตั้งโครงการพื้นที่ป่าชุมชนเพิ่มขึ้นอีกจำนวน 3 แห่ง และโครงการฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่อีก 2 โครงการ ดังนี้

โครงการป่าชุมชนในพื้นที่ตำบลจรเข้สามพัน

1. ป่าชุมชนบ้านหนองบัว ที่ตั้ง หมู่ 1 ต.จรเข้สามพัน อ.อยู่ทอง จ.สุพรรณบุรี มีเนื้อที่ 162 ไร่ สภาพป่าเป็นป่าเบญจพรรณ บนเขามีไม้ขนาดใหญ่ค่อนข้างน้อย พันธุ์ไม้ที่พบ คือ ประดู่ เสลา ไม้รวก ไม้ป่า มะค่าโมง มะกอกป่า สัตว์ป่าที่พบ นกนานาชนิด กระรอก ผึ้ง พืชอาหารป่า เช่น เห็ดชนิดต่างๆ หน่อไม้ ผักหวาน น้ำผึ้ง ได้รับรางวัลรองชนะเลิศป่าชุมชนดีเด่น ด้านการจัดการความหลากหลายทางชีวภาพ สู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน ประจำปี พ.ศ.2561 จากกรมป่าไม้

2. ป่าชุมชนบ้านจรเข้สามพัน หมู่ 4 (เขาราบ) ต.จรเข้สามพัน อ.อยู่ทอง จ.สุพรรณบุรี มีพื้นที่ประมาณ 100 ไร่เศษ

3. ป่าชุมชนบ้านเขาวงพาทย์ หมู่ 11 ต.จรเข้สามพัน อ.อยู่ทอง จ.สุพรรณบุรี เป็นพื้นที่จัดตั้งโครงการก่อสร้างน้ำตกเขาวงพาทย์ ได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากองค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน) (อพท.) ปัจจุบันบรรจุอยู่ในแผนงบประมาณของ อพท.

โครงการฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ

พื้นที่ป่าชุมชนบ้านเนินสมบัติ หมู่ 14 เป็นพื้นที่ป่าที่มีขนาดใหญ่ของตำบลจรเข้สามพัน จึงเป็นแหล่งรวมของความหลากหลายทางชีวภาพ พบชนิดพันธุ์พืชทั้งหมด 206 ชนิด จัดเป็นพืชหายากหรือเป็นพืชถิ่นเดียวของประเทศไทยทั้งหมด 13 ชนิด ประกอบด้วย กะเพราหินปูน เทียนกาญจน์ ผีเสื้อค้อย พุดผาม่วง ไตรบุญ มหาพรหม มะกัก มะลิสยาม หุน อรพิม คำมอกหลวง ธนไชย แสลงพันกระดุก และพบสัตว์มีกระดูกสันหลังทั้งหมด 129 ชนิด (จรัญ ประจันบาล, วิชัย ปทุมชาติพัฒน์, สาธิต โกวิทวที และพิชาภพ ปรีเปรม, 2557) นอกจากนี้ยังเป็นที่ตั้งของวนอุทยานพุ่มม่วง กรมป่าไม้ ซึ่งมีน้ำตกพุ่มม่วงเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่สำคัญของอำเภออยู่ทอง ในขณะที่สภาพป่าไม้และน้ำตกเกิดภาวะแห้งแล้งติดต่อกันมาหลายปีอยู่ในสภาวะวิกฤติ กลุ่มชาวบ้านและคณะกรรมการป่าชุมชนบ้านเนินสมบัติต้องการหาวิธีป้องกันและรักษาน้ำตกและพื้นที่ป่า โดยเฉพาะไม้หายาก คือ ต้นปรังแก้วสีเงิน และกระเจียวพันธุ์

ใหม่ของโลกที่ยังไม่ได้ตั้งชื่อ ต่อมา รศ.ดร.สุรพล แสนสุข ผู้เชี่ยวชาญพืชวงศ์กระเจียว นักวิชาการของมหาวิทยาลัยมหาสารคาม ได้บรรยายและตีพิมพ์ในวารสารสากล Biodiversitas เล่มที่ 22 ฉบับที่ 9 หน้า 4,579 ประจำเดือนกันยายน พ.ศ. 2565 โดยตั้งชื่อวิทยาศาสตร์ว่าของต้นกระเจียวพันธุ์ใหม่ของโลกนี้ว่า *Curcuma suphanensis* P. Saensouk, Boonma, Rakarcha, Maknoi, Wongnak & S.Saensouk (องค์การสวนพฤกษศาสตร์, 2565) กลุ่มชาวบ้านจึงจัดประชุมเพื่อหารือกับทางหน่วยงานที่รับผิดชอบจนสามารถได้รับอนุมัติและกำลังเริ่มดำเนินการอีก 2 โครงการ คือ

1. โครงการฟื้นฟูน้ำตกพุ่มวง ได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เมื่อ ปี พ.ศ. 2563 ซึ่งโครงการเสร็จเรียบร้อยแล้ว

2. โครงการสวนพฤกษศาสตร์ภาคตะวันตก กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กำลังดำเนินการจัดตั้งโครงการสวนพฤกษศาสตร์ ภาคตะวันตก โดยขอแบ่งพื้นที่ของป่าชุมชนบ้านเนินสมบัติ หมู่ 14 จำนวน 1,655 ไร่ ปัจจุบันได้ผ่านประชาคมของคนในพื้นที่ และกำลังออกแบบโครงการ เพื่อขออนุมัติงบประมาณจากกระทรวงฯ ต่อไป

1. การมีส่วนร่วมของชาวบ้านเพื่อทำกิจกรรมที่เกิดประโยชน์ต่อชุมชน

เทศบาลตำบลจรเข้สามพันมีจำนวนประชากรทั้งสิ้น 13,368 คน (จากการสำรวจเมื่อปีพ.ศ. 2564) สภาพพื้นที่ของชุมชนเป็นที่ราบลุ่ม มีแม่น้ำจรเข้สามพันไหลผ่านหมู่บ้าน ประชาชนส่วนใหญ่ตั้งบ้านเรือนอย่างหนาแน่นเป็นแนวยาวตลอดริมแม่น้ำและถนนสาย 321 มีคณะทำงานผู้เข้าร่วมกิจกรรมการมีส่วนร่วมของชุมชนทุกๆ โครงการประมาณ 50 คน โดยผู้เขียนได้รับการแต่งตั้งจากกลุ่มให้เป็นคณะทำงานของทุกโครงการทั้งหมดที่กล่าวมา

2. ขั้นตอนและระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน

เมื่อพิจารณาจากโครงการต่างๆ ดังที่กล่าวมาข้างต้น มีทั้งประสบความสำเร็จ และยังไม่ประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ของแต่ละโครงการหรือกิจกรรม ผู้เขียนในฐานะคนในพื้นที่และมีตำแหน่งผู้นำชุมชน ซึ่งได้รับรู้และสัมผัสกับสภาพแวดล้อมในพื้นที่มาเป็นเวลานาน ได้ใช้กรอบแนวคิดโดยอาศัยขั้นตอนและระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการวิเคราะห์ในด้านต่างๆ โดยมีรายละเอียดดังนี้คือ 1.1 ด้านการร่วมรับรู้ข่าวสาร 1.2 ด้านการร่วมคิด ร่วมวางแผน 1.3 ด้านการร่วมตัดสินใจ 1.4 ด้านการร่วมดำเนินการ 1.5 ด้านการร่วมรับผลประโยชน์ 1.6 ด้านการร่วมติดตามและประเมินผล 1.7 ด้านการสร้างเครือข่าย และ 1.8 ด้านความคาดหวังต่อภาครัฐ พบว่า

1. ด้านการมีส่วนร่วมในการร่วมรับรู้ข่าวสาร

1.1 ประเด็นการรับรู้ปัญหาด้านทรัพยากรธรรมชาติที่เกิดขึ้นในชุมชน ผลจากการได้ร่วมรับรู้ปัญหาในพื้นที่ทั้งประสบด้วยตนเองและจากการสื่อสารกับคนในชุมชน ปรากฏว่า ชุมชนบ้านจรเข้สามพันในพื้นที่บ้านเนินสมบัติ หมู่ 14 ประสบปัญหาด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่สำคัญ คือ ปัญหาการลักลอบตัดไม้ ปัญหาการลักลอบขนหินรูปทรงแปลกๆ ปัญหาจากการเข้าหาของป่าแบบผิดวิธี ปัญหาการนำวัวเข้าไปเลี้ยงในพื้นที่ป่า

1.2 ประเด็นประชาชนทราบข้อมูลแนวทางการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ประชาชนส่วนใหญ่ทราบข้อมูลด้านนี้มาจากการเข้าถึงข้อมูลจากสื่อ จากการได้ไปเที่ยวชมสถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติ และร่วมประชุมในหลายๆ เวทีเรื่องของแนวทางการจัดการด้านทรัพยากรธรรมชาติ จากการที่ประชาชนเริ่มตระหนักและรับรู้ปัญหาด้านทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ และรับทราบวิธีการบริหารจัดการด้านทรัพยากรธรรมชาติ จากพื้นที่อื่นๆ ที่ประสบปัญหาที่มีลักษณะคล้ายกัน จึงเป็นจุดเริ่มต้นให้ประชาชนสนใจเข้าร่วมเพื่อแก้ปัญหาและบริหารจัดการพื้นที่ป่าร่วมกัน

2. ด้านการมีส่วนร่วมในการร่วมคิด ร่วมวางแผน

ประเด็นการเข้าไปมีส่วนร่วมในการกำหนดแนวทางการจัดการด้านทรัพยากรธรรมชาติ และสาเหตุที่สนใจเข้าร่วมกิจกรรม ทุกคนที่สนใจเข้าร่วมประชุมทุกครั้งจะเป็นคนในพื้นที่และนอกพื้นที่ที่ได้รับทราบข้อมูลและโดยเฉพาะผู้นำชุมชน เพราะต้องการให้พื้นที่ป่าได้รับการดูแล อนุรักษ์และบริหารจัดการให้เกิดประโยชน์กับคนในตำบลจระเข้สามพันและพื้นที่ใกล้เคียง

3. ด้านการมีส่วนร่วมในการร่วมตัดสินใจ

3.1 ประเด็นการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ เลือกแนวทางการจัดการด้านทรัพยากรธรรมชาติ ทางชุมชนจะมีการประชุมร่วมกัน เพื่อมีฉันทามติร่วมกัน และลดข้อขัดแย้งที่อาจเกิดขึ้น ซึ่งแนวทางการจัดการด้านทรัพยากรธรรมชาติพื้นที่ป่าของชุมชนในช่วงแรกนั้น จะเน้นเรื่องดูแลพื้นที่ป่า โดยจัดตั้งอาสาสมัครทำงานร่วมกับเจ้าหน้าที่วนอุทยานพุ่มม่วง และสร้างเครือข่ายทำงานร่วมกันกับพื้นที่ป่าชุมชน บริเวณที่มีพื้นที่เชื่อมต่อกัน จัดกิจกรรมสร้างจิตสำนึกให้กับเด็กนักเรียนและประชาชนในชุมชนด้วย กิจกรรมปลูกป่าทุกๆ ปี การกำหนดวันปิดป่า งดการเข้าหาของป่าเพื่อให้ป่าได้ฟื้นตัว การทำความเข้าใจกับผู้นำวัวมาเลี้ยงในป่า โดยกำหนดขอบเขตและให้เข้ามาร่วมเป็นผู้ดูแลรักษาป่า แนวทางการจัดการในช่วงต่อมาจึงเป็น การจัดตั้งกลุ่มชมรม กลุ่มวิสาหกิจชุมชน ซึ่งจะเป็นส่วนที่ส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมเพิ่มมากขึ้น

3.2 ประเด็นการมีส่วนร่วมในการคัดเลือกตัวแทนเพื่อเป็นคณะกรรมการดำเนินการด้านการจัดการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติในชุมชน ชุมชนบ้านจระเข้สามพันจะมีคณะกรรมการชุมชนที่มาจากการเลือกตั้งของประชาชนที่เข้าร่วมประชุม และได้รับการแต่งตั้งโดยตำแหน่งของผู้นำชุมชนและเจ้าหน้าที่จากเทศบาลเพื่อดำเนินงานต่างๆ ภายในชุมชนและประสานงานโครงการต่างๆ กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง แต่การแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินการเฉพาะโครงการจะแต่งตั้งใหม่เมื่อมีการรับโครงการมาใหม่ จะดำเนินการคัดเลือกใหม่หากโครงการนั้นยังไม่เคยทำมาก่อนหรือไม่มีความเกี่ยวข้องกับโครงการอื่น แต่ถ้าโครงการที่รับเข้ามาดำเนินการใหม่มีความเกี่ยวข้องกับโครงการเดิมจะใช้คณะกรรมการชุดเดิมที่ดำเนินการอยู่แล้วเป็นผู้รับผิดชอบดำเนินการต่อไปเพื่อความต่อเนื่อง

4. ด้านการมีส่วนร่วมในการร่วมดำเนินการ

4.1 ประเด็นการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติตามแนวทางการจัดการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ป่า ส่วนใหญ่ผู้ที่ปฏิบัติตามจะเป็นผู้นำชุมชนและคณะทำงานที่ได้รับการแต่งตั้ง รวมถึงประชาชนที่มีความรักป่าเฉพาะกลุ่ม

4.2 ประเด็นการให้ความสนใจในกิจกรรมการจัดการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ซึ่งมีหลากหลายกิจกรรม โดยเฉพาะกิจกรรมปลูกป่า มีการจัดกิจกรรมปลูกป่าออนไลน์ ซึ่งประชาชนทั้งภายในและภายนอกพื้นที่สามารถร่วมกิจกรรมนี้ได้ กิจกรรมจัดตั้งกองทุนดูแลรักษาป่า โดยร่วมกันเพาะต้นกล้าไม้ประจำถิ่นขายให้กับประชาชนผู้สนใจ กิจกรรมปรับภูมิทัศน์บริเวณน้ำตกพุ่มม่วง

5. ด้านการมีส่วนร่วมในการร่วมรับผลประโยชน์

ประเด็นการร่วมรับผลประโยชน์จากแนวทางการจัดการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติป่าไม้ ผู้เข้าร่วมกิจกรรม ให้ความคิดเห็นว่าแนวทางการจัดการฯ ช่วยทำให้การหาของป่า โดยเฉพาะเห็ดโคน หน่อไม้รวก มีบริโภคทุกปี และนำไปขายทำให้ประหยัดรายจ่าย เพิ่มรายได้ มีนักท่องเที่ยวเริ่มเข้ามาท่องเที่ยวมากขึ้น

6. ด้านการมีส่วนร่วมในการร่วมติดตามและประเมินผล

6.1 ประเด็นการมีส่วนร่วมในการตรวจสอบการดำเนินการตามแนวทางการจัดการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติป่าไม้และน้ำตกพุ่มวง รวมถึงปัญหาและอุปสรรค ที่ควรปรับปรุงแก้ไข จากการสังเกต คณะกรรมการชุมชนและประชาชนที่สนใจจะมีการประชุมร่วมกันทุกครั้งที่มีการประชุม เพื่อพูดคุยกัน และชี้แจงความคืบหน้าของการดำเนินงาน ในส่วนของการประเมินผล พบว่า คณะกรรมการและประชาชนที่สนใจเข้าร่วมตรวจสอบและประเมินผลเป็นอย่างดี ปัญหาและอุปสรรคที่พบ คือ ความล่าช้า และความไม่สม่ำเสมอเข้าร่วมประชุมและทำกิจกรรมของคณะกรรมการและประชาชนที่สนใจและปัญหา การขาดแกนนำ รุ่นที่สองและรุ่นต่อไป เนื่องจาก ประชาชนวัยทำงานติดภารกิจในการประกอบอาชีพ และภารกิจส่วนตัว

6.2 ประเด็นการเข้าร่วมรับฟังประชุมผลการดำเนินงานการจัดการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติป่าไม้และน้ำตกพุ่มวง ทั้งคณะกรรมการและประชาชนผู้สนใจจะเข้าร่วมประชุมรับฟังผลการดำเนินงาน อย่างสม่ำเสมอ ถึงแม้บางครั้งอาจจะยังมาร่วมประชุมไม่มากนัก

7. ด้านการมีส่วนร่วมในการสร้างเครือข่าย

ประเด็นการชักชวนสมาชิกในชุมชนอื่นๆ เข้าร่วม และผลการตอบรับ คณะกรรมการได้มีการชักชวนสมาชิกในชุมชนอื่นๆ เข้าร่วมกิจกรรมเฝ้าระวังไฟป่าและตรวจตราการลักลอบตัดไม้ ขโมยหิน รูปทรงแปลก และทำกิจกรรมปลูกป่าร่วมกันทุกปี โดยเริ่มต้นจากการชักชวนคณะกรรมการป่าชุมชนในพื้นที่ใกล้เคียง หาทุนจัดซื้อวิทยุสื่อสาร อุปกรณ์ดับไฟป่าร่วมกัน

8. ด้านความคาดหวังต่อภาครัฐ

ประเด็นความคาดหวังหรือต้องการให้หน่วยงานภาครัฐส่งเสริมหรือสนับสนุนต่อการจัดการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ คณะกรรมการอยากให้ภาครัฐให้การช่วยเหลือด้านงบประมาณบางส่วน ไม่จำเป็นต้องทั้งหมด หรือให้การสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ และอยากให้ทางเทศบาลส่งเจ้าหน้าที่เข้าร่วมประชุมทุกๆ ครั้ง พร้อมทั้งช่วยประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง

ความสำเร็จของการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติป่าไม้ในชุมชน

จากการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วมภายในชุมชนบ้านจรเข้สามพัน โดยเฉพาะในพื้นที่ป่าชุมชนบ้านเนินสมบัติ หมู่ 14 ผู้เขียนพบว่าชุมชนตำบลจรเข้สามพัน มีโครงการการจัดการด้านทรัพยากรธรรมชาติหลากหลายโครงการ และมีหลายโครงการประสบผลสำเร็จ คือ โครงการป่าชุมชนทั้งหมด 4 แห่ง โครงการฟื้นฟูน้ำตกพุ่มวงและป่าชุมชนบ้านเนินสมบัติ โครงการจัดตั้งสวนพฤกษศาสตร์ภาคตะวันตก ทั้งนี้ทุกโครงการสำเร็จได้เกิดจากความมุ่งมั่นของคณะกรรมการโครงการ คณะทำงาน ประชาชนในพื้นที่ และหน่วยงานของรัฐ (เทศบาล) ร่วมกับตัวแทนภาคประชาชน (สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในพื้นที่) ร่วมกันขับเคลื่อนจนกระทั่งทุกๆ โครงการประสบความสำเร็จ จะเห็นได้ว่าการดำเนินการการมีส่วนร่วมของประชาชนในทุกโครงการจะต้องเกิดจากความร่วมมือของภาคประชาชน ภาคตัวแทนประชาชนและภาครัฐ

สรุป ปัญหาและอุปสรรค และข้อเสนอแนะ

จากผลของการมีส่วนร่วมในชุมชนบ้านจรเข้สามพันของผู้เขียนในฐานะคนในพื้นที่และคณะกรรมการผู้ร่วมทำงานในทุกๆ กิจกรรมของการมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านจรเข้สามพัน พบว่า ประชาชนในชุมชนส่วนใหญ่ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี ทั้งในด้านการเสนอปัญหาที่พบ เสนอแนวทางการแก้ไขและพัฒนา ร่วมกัน ตัดสินใจแนวทางการดำเนินงานร่วมกันเพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างมี

ประสิทธิภาพ มีการร่วมติดตามการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง ในส่วนของการประเมินผล พบว่า คณะกรรมการ และประชาชนที่สนใจเข้าร่วมตรวจสอบและประเมินผลเป็นอย่างดี ส่วนปัญหาและอุปสรรคจากทำ กิจกรรมด้านการจัดการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติป่าไม้ พบว่า (1) งบประมาณในการดำเนินงานบริหารจัดการไม่เพียงพอ (2) ปัญหาเรื่องการขาดการประจําพํกกันในแต่ละครั้ง เหตุเพราะภาระหน้าที่ของ คณะทำงานในแต่ละคน (3) ปัญหาการขาดแกนนำรุ่นที่สองและรุ่นต่อไป และ (4) รายได้จากการ ดำเนินกิจกรรมเพื่อสนับสนุนงานจิตอาสาของคณะทำงานยังมีไม่เพียงพอ ในส่วนข้อเสนอแนะมีดังนี้ (1) ภาครัฐควรวางแผนหาช่องทางการตลาด และสนับสนุนการตั้งกลุ่มการสร้างผลิตภัณฑ์จากแหล่งทรัพยากร ธรรมชาติในชุมชน และการท่องเที่ยวในพื้นที่ของชุมชน (2) ภาครัฐควรรสนับสนุน และเผยแพร่แนวทางการจัดการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และ (3) ภาครัฐ ควรมีการประชาสัมพันธ์ รมรงค์ การจัดการอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติในชุมชนอย่างต่อเนื่อง

การมีส่วนร่วมจะต้องเริ่มต้นด้วยการสร้างสำนึกเพื่อให้ภาครัฐและประชาชนรับรู้ปัญหา ประกอบกับการสร้างความเข้าใจและปรับทัศนคติ ให้มีทัศนคติที่ดีต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน หลังจากนั้น สรรหาตัวแทนของแต่ละกลุ่มเพื่อจะได้ประสานประโยชน์ให้ลงตัว แล้วสร้างให้สมาชิกมี ความเข้าใจและมีความจริงใจในการเข้าร่วม สามารถทำการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารกันได้แล้วสร้าง ฉันทามติร่วมกัน สร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันชุมชน การทำกิจกรรมใดๆ จะต้องกำหนดความประสงค์ หรือความมุ่งหมายในการมีส่วนร่วมให้ชัดเจน และต้องมีระบบประเมินผลจากกระบวนการของการมีส่วนร่วม ทั้งหมด ปรับปรุงกลไกการทำงานให้เกิดความโปร่งใส มีความเป็นประชาธิปไตย ยอมรับความ คิดเห็นของกันและกัน ที่สำคัญต้องเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง นอกจากนี้เมื่อการทำงานภายในองค์กรประสบผลสำเร็จแล้วก็ต้องมองหาพันธมิตรสร้างเครือข่าย เพื่อผนึกกำลังและทำงานร่วมกัน

เอกสารอ้างอิง

- คณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ. (2564). *รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับปี 2560*. กรุงเทพฯ: สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ.
- คะเนิงนิจ ศรีบัวเอี่ยม และคณะ. (2545). *แนวทางการเสริมสร้างประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมตาม รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 : ปัญหา อุปสรรค และทางออก*. กรุงเทพฯ: ธรรมดาเพลส.
- จรัญ ประจันบาล, วิชัย ปทุมชาติพัฒน์, สาธิต โกวิทวาทิ และพิชาภพ ปรีเปรม. (2557). *ความหลากหลาย ทางชีวภาพในพื้นที่อำเภออุ้มทอง จังหวัดสุพรรณบุรี*. นนทบุรี: วนิดาการพิมพ์.
- จิรวัดณ์ เมธาสุทธิรัตน์. (2563). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารท้องถิ่น ในเอกสารการสอนชุด วิชาการบริหารท้องถิ่น*. นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- เจมส์ แอล. เครย์ตัน. (2551). *คู่มือการมีส่วนร่วมของประชาชน การตัดสินใจที่ดีกว่าโดยให้ชุมชนมีส่วนร่วม*. แปลโดย ศ.นพ.วันชัย วัฒนศัพท์, ดร.ถวิลวดี บุรีกุล, ผศ.ดร.เมธิตา พงษ์ศักดิ์ศรี. ขอนแก่น: โรงพิมพ์ศิริภรณ์ ออฟเซ็ท.
- ฐิตาภรณ์ เวียงวิเศษ และอุดมพงษ์ เกศศรีพงษ์ศา. (2560). *รูปแบบการบริหารจัดการแหล่งน้ำเพื่อการ อุปโภคบริโภคอย่างมีส่วนร่วมของชุมชน บ้านเมืองแก ตำบลเมืองแก อำเภอสตึก จังหวัด บุรีรัมย์*. บุรีรัมย์: คณะครุศาสตร์, มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.

- ธเรศ ศรีสถิต. (2560). *เทคนิคการสร้างการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน ในการกำกับดูแลโรงงานด้าน สิ่งแวดล้อมและความปลอดภัย*. กรุงเทพฯ: ภาควิชาวิศวกรรมสิ่งแวดล้อม คณะวิศวกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์. (2537). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา*. กรุงเทพฯ: ศักดิ์โสภณาการพิมพ์.
- สุธาวิ กลิ่นอุบล. (2562). *การศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อความสำเร็จในการพัฒนาชุมชนตาม แนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง บ้านหัวเขาจีน ตำบลห้วยยางโทน อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี*. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- องค์การสวนพฤกษศาสตร์. *กระเจียวสุพรรณ*. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <https://www.mnre.go.th/th/news/detail/135092>. [25 กุมภาพันธ์ 2567].
- อรทัย ก๊กผล. (2552). *คู่มือ คู่มือ การมีส่วนร่วมของประชาชนสำหรับนักบริหารท้องถิ่น*. นนทบุรี: วิทยาลัยพัฒนาการปกครองท้องถิ่น สถาบันพระปกเกล้า.

